

פ ר ט י כ ל מט. כ/ג

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט.
ירושלים, יום ד', ט"ו באדר א' תשי"א - 24.2.51

חברי הועדה הנוכחים:

- נ. ניר - היו"ר
- ח. בן-אשר
- מ. בן-עמי
- י. בדר
- ד. בר-רב-האי
- א. ג'רג'ורה
- ב.צ. די נבורג
- י. הררי
- י. כסה
- ש. כ"ץ
- א. לנקין
- א. פרמינגר
- א. חבורי
- י. בורג
- ש. איזנשטט
- א.ח. שאג

מזמנים:

- פ. רוזן - שר המשפטים
- ח. כהן - היועץ המשפטי
- א. צילן - משרד הפנים
- א. ידין - המשנה ליועץ המשפטי
- י. שקי - משרד המשפטים
- א. רוזנבלום - מנהל משרד הפנים

י. פרלין - חבר הכנסת.

הישיבה נפתחה בשעה 08.40.

היו"ר נ. ניר:

אני פותח את הישיבה.

עלי למסור לוועדה על כמה שינויים

בהרכב הועדה, שעלינו לאשר אותם, אם כי באופן פורמאלי הם עדין לא
עברו את ועדת הכנסת. אני מקווה שחברי הועדה יקבלו זאת ולא יעמידו
קשיים פורמאליים.

הפעם הדתיים הודיעה כי במקום הח'

קלמן כהנא יכנס לוועדה הח' שאג. סיעת מפא"י הודיעה כי במקום חבר הכנסת
לם נכנס לוועדה באופן זמני חבר הכנסת אייזנשטט. סיעת הירות הודיעה כי

רל/אט

ועדה החוקה, חוק ומשפט
21.2.51

היו"ר נ. ניר:

במקום חבר-הכנסת ז' בוטינסקי נכנס לוועדה חבר-הכנסת לנקיין. כמו-כן קבלתי הודעה בכתב מחבר-הכנסת ורהפטיג בה הוא מבקש להרשות לסגן יושב-ראש הכנסת בורג להשתתף במקומו בישיבת ועדה החוקה, חוק ומשפט היום.

אני חושב שזה תקדים מסוכן מאד.

ד. בר-רב-האי:

את ההגדרה "לישיבת היום" תוציאו. חבר-הכנסת

י. בורג:

בורג לכנס לוועדה במקום חבר-הכנסת ורהפטיג.

ייתכן שלמר ניר יש ידיעה פרטית שהדבר ישתנה בחזרה בימים הקרובים. אבל עצם השינוי הוא בהחלט לנוהג.

מחוך חוש ריח אני מרגיש שכניסחו של חבר-הכנסת

י. הררי:

בורג לוועדה זו היא רק לישיבה זו. קשה לתאר

שחבר-הכנסת ורהפטיג עומד לעזוב פתאום את ועדת החוקה, חוק ומשפט. דברנו רבות על השאלה האם אפשר להחליף את חברי הוועדות באופן זמני והאם יכול חבר-אחד של הוועדה לשלוח חבר אחר במקומו. בזמנו הסכמנו כלנו כי אין שולחים ממלאי-מקום לוועדות, ואני מבקש לשמור על הנוהג הזה. בפרלמנט הצרפתי, מקום שכל חבר ועדה יכול לשלוח חבר אחר במקומו, כל הוועדות אינן פועלות. כשיש ישיבה של ועדת כספים אשר צריכה לדון בענייני חקלאות, מבקשים כל החקלאים מכל הוועדות שימנו אותם לישיבה זו, והוא הדין לגבי שטחים אחרים. יוצא איפוא ששום ועדה אינה קבועה וכל הוועדות הן "אדהוק", לפי העניין. אם חבר-הכנסת בורג רוצה להביא לוועדה הצעות ועצות, נקבל אותו ברצון, אבל אין לו בישיבה זו זכות הצבעה במקום חבר-הכנסת ורהפטיג.

אני רואה שהמכתב של הסיעה בעניין זה טרם

י. בורג:

נכתב. הוא יגיע במשך הישיבה. אבל כדי שלא

יהיה בכך תקדים, אני רוצה לומר כי אין שום סייג ביחס לזמן שבו יחול השנוי. רשאים סיעה להחליט על שנויים כאלה ואין כל חוק האוסר זאת.

אני יודע כי אין גבול לאפשרויות שבחוק, אבל

י. הררי:

אנני פונה לסייעות שלא יהרסו את העניין הזה.

היו"ר נ. ניר: הייתי מציע בחור יוצא מן הכלל ומבלי ליצור שום

תקדים, לקבל את השמה לבנו גם את הודעת ורהפטיג

בענין בורג. אבל הרשות בידי הוועדה.

י. בורג: בעוד מספר דקות יבוא מכתב של הסיעה עם הודעה

שהיא שולחת את ד"ר בורג לוועדה זו במקום חבר-

הכנסת ורהפטיג. (י. הררי: לא זו הבעיה). זוהי הבעיה. חוש הריח שלך

הוא ענין פרטי שלך. (י. הררי: כל מה שאני אומר זה ענין פרטי שלי.

אם סיעתך מתכוונת לשלוח אותך לישיבה אחת, זה מאד לא בסדר ובניגוד

לנוהג של הכנסת).

היו"ר נ. ניר: אם יבוא מכתב, אין לנו מה לעשות.

אני רוצה להעמיד שאלה שאם היא תעורר ויכוח,

אוריד אותה: בהתחשב עם המצב הייתי מציע שהוועדה תחליט בענין ביטול

עונש מוות, שהיא מילאה כבר את חובתה ושמעה די עדים. אני חושב שרצוי

לגמור את הפרשה הזאת.

הוחלט: הוועדה קובעת שהיא שמעה מספר מספיק של עדים,

וחושבת שהיא יכולה לגשת לבירור עצם הענין.

חוק הבחירות לכנסת השניה.

היו"ר נ. ניר: בישיבת הוועדה שהתקיימה ביום א' לא נחקבלו

שום החלטות פרינציפיוניות. הוחלט בה כי נעמיד

בישיבת היום את השאלה של רביזיה של החלטתנו בענין שיטת הבחירות. ידוע

לחברי הוועדה כי החלטנו להביא לכנסת בנפרד את שאלת שיטת הבחירות, ורק

לאחר זאת ניגש לעיבוד חוק הבחירות לכנסת השניה. לאור המשבר הממשלתי

הוחלט בישיבה שהתקיימה ביום א' להעמיד את ההחלטה הזאת לרביזיה. כמו-כן

הוחלט שבאוחם הענינים בהם אנחנו מוכנים להצביע - למשל בשאלת מספר הצירים

נצביע. בדיון שהיה בענין זה במליאת הוועדה דוברו החברים בשם הפרטי

ולא בשם סיעות. לכן, אינני מקבל את הצעותיהם כהצעות לשנוי המספר, אבל

אם תהיה הצעה לשנות את מספר החברים לכנסת השניה - נצביע.

היו"ר נ. ניר:

באותה ישיבה דנו גם בשאלת השופטים. אני מציע שנגמור את שלוש השאלות האלה שהן פחות או יותר מוכנות להצבעה. לאחר זאת נדון באיזה סדר לדון על שלוש העניינים שבפנינו - חוק הבחירות, חוק המעבר ושאלת התאריך לבחירות - וניגש לעיבוד חוק הבחירות סעיף סעיף.

ועדת המשנה סיימה את עבודתה בכל הסעיפים שאינם קשורים עם שיטת הבחירות. עדיין לא הספקנו להמציא את הנוסח המוצע על-ידי ועדת המשנה לכל חברי הוועדה.

ד. בר-רב-האי: היו"ר עשה כבר חלק ממלאכתו. אנחנו - אני אומר

זאת בשם סיעת מפלגת פועלי א"י - באנו לישיבה זאת כדי להביא הצעה לבטל את החלטת הוועדה בקשר עם העברת הדיון בשאלת שיטת הבחירות למליאת הכנסת. אין הדבר הזה אומר כי רבים מאתנו או אחדים מאתנו אינם ממשיכים לחשוב כי השיטה שאנו עומדים לנקוט בה איננה אידיאלית; אבל בהחשב עם ההכרח לקיים את הבחירות במהירות האפשרית, אנו מוכנים להשאיר את הויכוח הזה לתקופה אחרת. הויכוח הזה ימשך בישוב ובמדינת-ישראל. אך עתה נציע להעביר לדיון בכנסת חוקת בחירות הבנויה על אותם היסודות של חוק הבחירות לכנסת הראשונה.

היו"ר מבדיל בין פרטים שנידונו במליאת הוועדה ובין דברים אשר נידונו בוועדת המשנה. אינני מתנגד לכך. אך אני חושב שלשם יעילות העבודה רצוי היה ללכת בדרך מקבילה: אותן השאלות שהיושב-ראש הציע כי יובאו מיד להכרעת המליאה וכן השאלות שוועדת המשנה סיימה את הדיון בהן, יובאו להצבעה; ובאופן מקביל חכין ועדת-המשנה את החלקים שלא סיימה את הכנתם. דבר זה יאפשר לנו לעבד את החוק במהירות המקסימלית.

מה שנוגע לסדר, אני חושב שהסדר ההגיוני הוא: ראשון - חוק הבחירות לכנסת-השנייה; שני - תאריך הבחירות; שלישי - חוק-המעבר לכנסת השנייה.

י. הררי: אני הייתי זה אשר הצעתי בזמנו להעביר לדיון בכנסת את בעיית שיטת הבחירות. אני הייתי זה אשר הציע ביום א' לבטל את ההחלטה שתקבלה, היות וישלמהר עד כמה שאפשר

י. הררי:

בענין זה. אני רוצה שההחלטה לבטל את התלטתנו הקודמת, תהיה מנוסחת בצורה כזאת שהיא תחול רק עם התקבל ההחלטה לקיים בחירות, במליאת הכנסת. אם לא, יוצא שוועדת החוקה קופצת לפני שמליאת הכנסת החליטה על קיום בחירות.

י. בדר:

אי-אפשר להביא לכנסת חוק בחלקים. צריך להביא לכנסת הצעה-חוק לקריאה ראשונה. בהכנת הצעה לקריאה ראשונה אין צורך בדיון מפורט מדי בכל סעיף וסעיף. עשינו נסיון להביא הצעה כוללת בתור בסיס, והיתה התנגדות מצד מר הררי, וכל כמה שלא הייתי שבע-רצון מהתנגדות זאת, לא אמרתי על כך מלה, מפני שבאופן פורמאלי הוא צדק.

עלינו לדון על הצעה-חוק יסודית: חוק הבחירות לכנסת השנייה. עלינו למחר בהצבעה על כל סעיף וסעיף ובמידת האפשר להשאיר לקריאה השנייה את הדיון בבעיות קשות, כדי שאפשר יהיה להביא את החוק לקריאה ראשונה בכנסת בעוד שבועיים בערך.

לדעתי, אין צורך לדון עכשיו בחוק המעבר. אני חושב גם שדיון על תאריך הבחירות - עד כמה שהוא מושך מנקודת-מבט פוליטית - הוא קצת מוקדם.

לצערי הגדול, סיעתנו לא השתתף בישיבות הוועדה בשבוע הבא, מפני שישלנו ועידה. לפי הנוהג אצלנו יש לנו זכות לדרוש שהוועדה לא תדון בענין זה בשבוע הבא; אך אינני מרחיק לכת עד כדי כך. אני מבקש מחברי הוועדה, גם כדי לשמור על זכותנו וגם כדי לשמור על קצב העבודה, שאם תתקבל החלטה חשובה מאד שלא תשביע את רצוננו, תינתן לנו האפשרות לעורר את השאלה שנית. לא נשתמש בזכות כזאת אלא במסגרת ההכרח.

יא. בריהודה:

אני חושש שנדבר על השאלה איך ומתי תערכנה

הבחירות עד סוף תקופת הכנסת הזאת. לכן אני

מציע הצעה קיצונית, שנסיח להציעה בוועדת-הכנסת ולא הצלחתי: א) אין מדברים על שאלות לסדר אלא מוסרים ליושב-ראש לקבוע מה קודם ומה אחר-כך, בתנאי שהכל יבוא לדיון. ב) אין מנהלים שום ויכוח גנרלי על שום סעיף. כל מי שישלו הצעה מנוסחת, יקריא אותה וינמק; חבר אחר יוכל לדבר נגדה ואחר-כך נצביע.

ההצעה נתקבלה.

הינ'ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

	בעד ביטול החלטת הוועדה בענין העברת שאלת
ר ו ב .	שיטת הבחירות לדיון בכנסת -
א י נ .	נגד -

ההצעה נתקבלה.

ד. בר-רב-האי: צריך להוסיף חלק שני להחלטה זאת: הוועדה

מבטלת את החלטתה הקודמת ומחליטה להביא

לכנסת הצעה חוקה הבנויה על יסודות חוקת הבחירות הקודמת.

ההצעה נתקבלה.

הינ'ר נ. ניר: בנוגע למספר הצירים בכנסת השניה, לא היו

הצעות על-ידי סיעות. האם חברי הוועדה

מעמידים להצבעה הצעות של סיעות בנוגע לשנוי מספר הצירים בכנסת השניה?

א. ח. שאג: האם הצעה בענין זה צריכה לבוא רק מצד סיעה

או שיכולה לבוא גם הצעה שלא בשם סיעה?

(נ. ניר: ברור שיכולה לבוא גם הצעה שלא בשם סיעה).

שמעתי את הנימוקים שהושמעו בישיבה הקודמת

ביחס להצעות השונות. יש לי הצעה משלי, הצעה מפשרת. חבר-הכנסת חנן רובין

הציע שמספר צירי הכנסת יהיה לפי מספר המשתתפים בבחירות. מכיון שהישוב

כמעט שהוכפל ומכל הסיבות שהושמעו כאן. אני מציע להשאיר את המספר יציב -

120 - כיון שכל מספר אחר יהיה מקרי. אבל אני מציע להשאיר את המספר

הזה בתור מינימום ביחס למספר מינימאלי של משתתפים בבחירות, ואני מציע

שמספר זה יהיה 60%. אם ישחתפו בבחירות למעלה מ-60% מבעלי זכות הבחירה,

יהיו צירים נוספים באותו יחס שבו נקבע 120 ציר ל-60% מבעלי זכות

הבחירה. כלומר, אם מספר הבוחרים יהיה ב-10% יותר מאשר 60%, אהאצפא

יגדל מספר חברי הכנסת בששית. אם אחוז הבוחרים מבין בעלי זכות הבחירה

יהיה 80, יגדל מספר חברי הכנסת ב-40.

אם לא חתבל הצעתי זאת, אני הומן בהצעה

שהושמעה פה, להעמיד את מספר חברי הכנסת על 150.

רל/אמ

ועדת החוקה, חוק ומשפט
21.2.51

מ. בן-עמי: אני בעד זה שמספר חברי הכנסת יהיה

201. בכנסת הראשונה היו 120 ציר.

אבל זה היה מספר מקרי. בינתיים הוכפלה האוכלוסיה ואף מספר השרים הוכפל על-ידי מינוי סגני השרים. מספר חברי-הכנסת בפועל הוא בין 60-70. לכן, המספר 120 אינו בא בחשבון. באם אנחנו מחליטים על הגדלת מספר חברי הכנסת, אין מקום לומר שהמספר 150 הולם את נסיבות התקופה הזאת. אינני יודע מדוע יש פה נטיה לשלול אפשרות של נציגות מכל מיני חוגים. רב-גווניותה של האוכלוסיה מחייבת מספר יותר גדול של סיעות בכנסת. אין זו האוכלוסיה הוותיקה שהיו בה הלכידות מסויימים ושהסתגלה למפלגות הקיימות. יש ישוב חדש של יותר מחצי מיליון נפש, ואינני יודע אם ישוב זה אינו רוצה להיות מיוצג לפי זרמי המחשבה שלו. הגדלת מספר חברי-הכנסת מ-120 ל-150 אינה עומדת ביחס מתאים לגידול הישוב.

י. הררי: אני מציע להשאיר את המספר 120.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד הצעת א. ח. שאג - 2
נגד 700

ההצעה לא נתקבלה

בעד ההצעה	שמספר חברי הכנסת השניה יהיה	120 - 6
" "	" "	201 - 1
" "	" "	150 - 7

מכיון ששתי הצעות קיבלו מספר קולות

כמעט שווה, אצביע בין שתי ההצעות האלה.

י. בדר: אולי נדחה את ההצבעה הזאת עד לפני שנביא

את החוק למליאת הכנסת?

ד. בר-רב-האי: הסעיף הזה אינו מעכב את הדיון בחוק.

י. הררי: אני מחננד לכך.

היו"ר נ. ניר:

~~ה צ ב ע ה~~

רל/אט.

ב. צ. דינבורג:

הצעהי מבוססת על כך שכל מי שתופש מעמד של שופט במדינה - ללא קשר עם משכרתו - אינו יכול

להיות מועמד בבחירות.

י. בדר:

אני מציע שנחליט רק כי שופטי המדינה אינם יכולים להיות מועמדים בבחירות. אוסיף ואומר כי השאלה הרבה יותר מורכבת ואין זה ענין של שופטים דתיים בלבד. יש גם שופטים צבאיים ויש חברי וועדות שונות שמקבלים תפקידים שיפוטניים. כמו-כן יש חברי בית-הדין למניעת הפקעת שערים וספסרות. כיון שבאחד החוקים, לטובה או לרעה, יצרנו מושג חדש: "שופטי המדינה" ויש כבר למושג הזה תוכן, אני מציע לכתוב גם כאן "שופטי המדינה". לשופטי המדינה יש פריבילגיות ניכרות ועליהם לשאת גם בהגבלות מסויימות.

היור נ. ניר:

ה צ ב ע ה

	בעד הצעת	י	בדר	לכתוב	"שופטי המדינה"	במקום
	"שופטים"	-	-	-	-	-
	נגד	-	-	-	-	-
						רוב
						מיעוט

ההצעה נחקבלה.

נעבור לדיון על סעיפי חוק הבחירות לכנסת

השניה.

ד. בר-רב-האי:

ביחס לשם החוק, הצעהי נובעת מההצהרה שמסרתי בראשית הישיבה. אין אנחנו חושבים שהשיטה שהיתה נהוגה בבחירות הקודמות היא אידיאלית ורצויה במדינת-ישראל. לכן, אין אנחנו רוצים לתת לחוק גושפנקא של חוקת-בחירות קבועה. היום, בתנאים אלה, אנחנו בעה בחירות לפי השיטה הזאת, אבל אין זה מחייב אותנו לגבי חוק הבחירות הקבוע. לכן אני מציע ששם החוק יהיה "חוק הבחירות לכנסת השניה".

י. בר-יהודה:

קודם כל, אין דבר כזה בעולם שנקרא "כנסת שניה". איש לא החליט עליו, וספק אם כנסת ראשונה יכולה להחליט על שמה של הכנסת השניה.

לגופו של דבר: אני יודע שישנם כמה סעיפים

בודדים שקשה לנו להכריע בהם עכשיו, ענין האזרחות וכו'. אבל אין שום

י. ברי-הודה:

קושי בכך שבתוך החוק הודן על יסודות הבחירות לכנסת יהיה סעיף אשר יקבע
כי, בבחירות הקרובות שתתקיימנה ביום מסויים ישתמשו ברישום החושבים,
למשל.

הכנסת הבאה סוברנית וחוכל לשנות את כל
החוקים, אפילו את אלה שאנחנו קוראים להם חוקי-יסוד, כי כלל לא הגבילו
את האפשרות של שנוי חוקים אלה ברוב מסויים, למעלה מהרוב הרגיל. אני
חושב שהדבר הרע ביותר בעבודתנו הוא שאנו מתיחסים לכל דבר כאל דבר
מקרי ומטפלים כל הזמן בעניינים שהם "אד-הוק". אפשר לשנות כל חוק, גם
אם איננו חוק "אד-הוק", אם יהיה רוב בעה השינוי, אבל העבודה שאנחנו
עושים אינה יכולה להיות בצורה של "אד-הוק".

ת. בן-אשר: אני מציע כי יהיה סעיף בחוק הקובע כי תקפו

של חוק זה הוא לבחירות שתתקיימנה ביום

זה וזה.

א. פרמינגר: אני מציע ששם החוק יהיה "חוק הבחירות" וכשנגיע

לכך נדון בהצעת בן-אשר.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

- 9 - בעד הצעה ד. בר-רב-האי ששם החוק יהיה "חוק
הבחירות לכנסת השניה"
- 68 - בעד ההצעה ששם החוק יהיה "חוק הבחירות
לכנסת"

הוחלט: שם החוק יהיה "חוק הבחירות
לכנסת השניה".

סעיף 1א01.

"הבחירות לכנסת השניה יהיו ביום שייקבע על-ידי החלטת
הכנסת הראשונה".

ועדת-המשנה החליטה שמעיקף זה ינוסח כך: היו"ר נ. ניר:

"הבחירות לכנסת אשאיא יהיו ביום שייקבע

על-ידי החלטת הכנסת היוצאת, אבל לא יאוחר משלשה חדשים מיום ההחלטה".

הסעיף נתקבל.

טעיה 1(ב).

"הודעה על יום הבחירות תפורסם ברשומות לפחות שלשה חדשים מראש".

י. סרלין: אני מציע שההודעה תפורסם לפחות שני חדשים מראש, במקום שלושה חדשים.

היו"ר נ. ניר: בוועדת המשנה הוחלט שהטעיה ינוסח כך: "הודעה על יום הבחירות תפורסם ב"רשומות" חוץ 10 ימים מיום החלטתה".

י. בדר: אני חושב שמחוץ להחלטה על יום הבחירות, אשר יכולה להיות שלושה חדשים לפני הבחירות ואולי מספיקים גם חדשיים, דרושה החלטה על עריכת בחירות, כדי שעל סמך החלטה כזאת יתחיל משרד הפנים לערוך את פנקס הבוחרים ולערוך את ההכנות הדרושות.

אני חושב כי עלינו להוסיף טעיה-קמן (ג) האומר כי מותר לכנסת להחליט על דחית הבחירות לזמן של לא יותר משבועיים, בהחלטה שתתפרסם, נאמר, שבועיים לפני התאריך המקורי של הבחירות (כי אחרת לא תהיה אפשרות טכנית לעשות זאת). י. הררי: אבל לפי הצעת אגאצא ועדת המשנה אין לנו חדשיים אלא עשרה ימים לאחר ההחלטה).

טעיה 1(ב) נתקבל בנוסח שהוצע ע"י ועדת המשנה.

טעיות 2 ו-3.

2. כל אדם שביום כ"ג בטבת תשי"א (1 בינואר 1951) היה בן 18 ומעלה, ובאותו יום היה רשום כחושב במרשם התושבים לפי פקודת מרשם התושבים, תש"ט-1949, זכאי לבחור לכנסת השנייה.

3. כל אדם שביום כ"ג בטבת תשי"א (1 בינואר 1951) היה בן 21 ומעלה, ובאותו יום היה רשום כחושב במרשם התושבים לפי פקודת מרשם התושבים תש"ט-1949, זכאי להיבחר לכנסת השנייה.

א ו

2. כל אזרח ישראלי שביום כ"ג בטבת תשי"א (1 בינואר 1951) היה בן 18 או מעלה, זכאי לבחור לכנסת השנייה.

3. כל אזרח ישראלי שביום כ"ג בטבת תשי"א (1 בינואר 1951) היה בן 21 או מעלה, זכאי להיבחר לכנסת השנייה.

רל/אט.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
21.2.51

השאלה היא אם אנו מסתמכים על מירשם התושבים
או על חוק האזרחות.

היו"ר נ. ניר:

הוחלט: להסתמך בחוק זה על מירשם התושבים.
(האלטרנטיבה, המסתמכת על חוק האזרחות -
נפלה)

יש עוד נוסח לשני הסעיפים האלה, לפי ההצעה
שהוצעה לוועדה על-ידי משרד המשפטים: "2. כל אדם שביום החשעים לפני
יום הבחירות היה בן 18 או מעלה, ובאותו יום היה רשום כתושב במירשם
התושבים לפי פקודת מירשם התושבים הש"ט - 1949, זכאי לבחור לכנסת
השנייה". אותו הנוסח מוצע גם בסעיף 3, לגבי הזכות להיבחר.

י. בריהודה:

האם יכול משרד הפנים להתחייב שאם נקבע במקום
90 יום, תאריך מסויים, הוא יתחיל מיד להכין את
החומר? אם הוא יוכל להבטיח זאת, אני מוכן ללכת בדרך של קביעת תאריך;
אם איננו יכול להבטיח זאת, אלך בדרך של קביעת מספר הימים.

אני מציע שתאריך היום הקובע יהיה ה-1 במרץ
1951. יחד עם זאת אני מציע כי ועדת החוקה, חוק ומשפט תפנה אל משרד
הפנים בבקשה להתחיל בכל עבודות ההכנה הקשורות בכך, עוד לפני שהכנסת
פאשר זאת. אני מציע את ה-1 במרץ במקום ה-1 בינואר מתוך ההנחה שבינ
כך ובין כך הבחירות תהיינה בתחילת יוני. וזה אומר ריוח של 3 חדשים.
שלשה חדשים זה זמן מספיק למי שנמצא בארץ, כדי שיקבל את הזכות לבחור.

י. בדר:

אינני מבין מה פירוש "שהיה רשום כתושב במירשם
התושבים לפי פקודת מירשם התושבים". מי מחליט
על הרישום? (א. רוזנבלום: החוק מחייב כל אדם להירשם, וכל תושב במדינה
רשום). (י. כסה: ענין הרישום מחייב לקיים פה שיחה מפורטת). מה ביתם
לאלה שהיתה להם הזכות ולא נרשמו?

אני חושב שה-1 בינואר הוא יום מתאים כיום
קובע. בכל זאת, אדם צריך להיות בארץ כמה חדשים כדי שתהיה לו זכות
להיבחר.

ד. בר-רב-האי: אני רוצה לשאול את אנשי משרד הפנים ומשרד

הרישום: הגענו לתאריך 1 בינואר כיום קובע מתוך הנחה שזה נותן לכם אפשרות לקבוע את שנת ההולדת. אם נקבע תאריך אחר שאינו קשור עם שנה אלא עם יום, האם יש לכם אפשרות טכנית לקבוע את יום ההולדת?

א. רוזנבלום: יש אפשרות טכנית אבל זה ידרוש זמן רב.

א. סבורי: אם נקבע תאריך, למשל ה-1 במרץ, ואם משרד

ייתקל במציאות של מאות או אלפי אנשים שתהיינה להם תעודות אזרחות אשר בהן תהיה כתובה רק שנת ההולדת, מה תעשו במקרה כזה?

א. רוזנבלום: נצטרך לברר את התאריך המדויק. במקרים רבים זה כמעט בלתי אפשרי.

א. צילן: לשאלתו של ד"ר בדר האם ישנם תושבים שאינם

רשומים במירשם התושבים: לדעתנו, אין כאלה. יכולים להיות תושבים שאינם רוצים להירשם גם כשהחוק מחייב אותם לעשות זאת, אבל אם הם אינם עושים זאת, הם אינם מקבלים פנקסי מזון, ואין להנחית שאנשים יוותרו על פנקסי-מזון, הלבשה והנעלה. עולים חדשים נרשמים עם כניסתם ארצה. אלה שנכנסים ארצה בכל דרך שהיא, ממילא נרשמים מפני שאם לאו הם אינם מקבלים שרות מהממשלה. לכן, הבעיה הזאת אינה עומדת. ייתכן שיש מספר זעום מאוד שאינו רשום מסיבה זו או אחרת, אבל אין זה מספר קובע.

בנוגע לקביעת תאריך הבחירות, יש הבדל גדול

אם קובעים חשעים יום או תאריך מסויים. אמנם, בשאלונים של מירשם התושבים יש שאלה על תאריך הלידה, אבל מספר ניכר של אנשים אינו יודע את תאריך הלידה ואין לו כל תעודות המוכיחות זאת. אנחנו מעריכים שמספר האנשים האלה הוא עד 40%, ביחוד בין העולים החדשים. אם תקבעו תאריך מאוחר מה-31.12.50, יהיה מספר ניכר של אנשים שלא נוכל להכניסם לפנקס הבוחרים, מפני שנצטרך להזמין אותם להוכיח שבתאריך מסויים הם היו בני 18. אם אנחנו קובעים שנה, אנחנו יודעים שכלולים בזכות הבחירה כל אלה שנולדו בשנת 1932 והיום המדויק אינו משנה. ברור שבשנתון שלגביו עומדת

א. צילן:

השאלה, אחוז האנשים שתאריך לידתם המדוייק לא יהיה ידוע, יהיה פחות מארבעים, מפני שזה שנתון צעיר והתורים בדרך כלל שמרו כבר על הפרוצידורה. אם תקבעו אח-ה-1 במרץ 1951 כיום קובע, נוכל להכניס לפנקס הבוחרים רק את אותם האנשים שבגליונות הרישום שלהם כתוב כי הם נולדו לפני ה-1 במרץ 1933, ומי שנרשם שנולד בשנת 1933 מבלי לדעת את התאריך המדוייק, לא נוכל להכליל בפנקס הבוחרים מפני שלא יהיה לכך יסוד חוקי.

יש גם צד טכני בדבר: אם קובעים אח-ה-31

בדצמבר 1950 כיום קובע, קל מאד לסדר את הכרטיסיה לפי שנתונים ולעשות את ההכנות הדרושות. אבל אם קובעים תאריך יותר מאוחר, יהיה עלינו לבדוק את כל השאלונים של השנתון הזה ולברר את תאריכי הלידה. (י. בר-יהודה: מה המספר בערך?) אי אפשר לדעת. המספר כולל לא רק את אלה שוספו על-ידי ריבוי טבעי אלא גם עולים חדשים. ייתכן שאפשר למצוא זאת בירחון הסטטיסטי.

הינ'ר נ. ניר:

כחוב פה? "ובאותו יום היה רשום כתושב". לשם מה נוספה המלה "כתושב"? הרי במרשם התושבים אפשר להיות רשום רק כתושב.

א. צילן:

אני מציע לא לכתוב "ובאותו יום היה רשום כתושב", מפני שלא היום של הרשמת הוא הקובע. מדוע נשלול זכות בחירה ממי שהיה בן 18 ב-1 בינואר 1951, אך נרשם רק עתה?

א. פרמינגר:

מה דינו של אדם שהיה צריך להרשם ובעקבות איזו טעות של מרשם התושבים לא נרשם.

א. רוזנבלום:

אין דבר כזה. כל מי שנכנס ארצה, כל מי שיוצא ממנה, כל מי שנולד וכל מי שמח - נרשם.

א. איזנשטט:

יש להפריד בין שני דברים: אשר לגיל המקנה זכות בחירה, היום הקובע צריך להיות ה-31 בדצמבר 1950; אשר לזמן היוחו של התושב בארץ, יכול להיות תאריך שונה. אני מעונין שהצורה לרפור חתני לרל אדם שהיה בן 18 ב-1 בינואר 1951

ב. איזנשטט:

רשום במרשם החושבים חדשיים לפני יום הבחירות.

א. ג'רג'ורה: ברצוני לשאול את נציגי משרד הפנים מה

דינם של אנשים שהגיעו ארצה לאחר רישום החושבים? אנשים אלה הצטרפו למשפחותיהם ורבים מהם קבלו תעודות צבאיות או תעודות זהוי אדומות וכחולות. האם הם רשומים או לא?

א. רוזנבלום: הם רשומים. הם קבלו תעודת ממין מיוחד

והענין נמצא בפני ביה"ד העליון לצדק. עד כמה שאני מבין, צבען המיוחד של התעודות אינו קובע כלום ביחס לזכות הבחירה.

א. ג'רג'ורה: אני רוצה לדעת אם יש להם זכות בחירה או

שאינן להם זכות זאת.

היו"ר נ. ניר: חשובת משרד הפנים היתה כי אין זה קובע

כלום לגבי זכות הבחירה. הם רשומים במרשם החושבים ולפי החוק יש להם זכות בחירה.

א. ג'רג'ורה: האם זה חל גם על אלה שהצטרפו למשפחותיהם

באיחוד המשפחות?

א. רוזנבלום: זה חל על כל אלה שנרשמו ברגע שהגיעו

לגבולות א"י.

א. ג'רג'ורה: האם זה חל גם על תושבי הגליל העליון והחלקים

שסופחו ע"י הסכם רודוס?

א. רוזנבלום: כן.

א. ג'רג'ורה: יש מקרים שהשלמונות לקחו מהחושבים את

חלושי הרישום מבלי להתזיר להם כל תעודה תמורתם. האם תובטח זכות הבחירה של חושבים אלו?

א. רוזנבלום: לנו לא ידוע על שום מקרה כזה. אם היה מקרה

כזה, יש לחושבים האלה עצה: לדרוש את

זכויותיהם לפי החוק.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
21.2.51

א. ג'רג'ורח:
יש מקרים רבים הקשורים עם לקיחת העדות
הרישום מבלי שניתנו כל תעודות המורתם, אשר
הופנו לביה"ד העליון.

א. רוזנבלום:
בפני ביה"ד העליון לא עומדת שאלת לקיחת
תלושי רישום אלא שאלת הוצאת העדות מיוחדת,
שלא כדוגמת התעודות של כל יתר התושבים. עד כמה שאני יודע לא
נלקחו מחושבים תלושי-רישום.

א. פרמינגר:
אם הרישום הזה קשור בתלושי-רישום ואם המושל
הצבאי לקח את התלושים, האם זה משנה את
הכרטיסיה שבמשרד הפנים?

א. רוזנבלום:
לא. אבל כאשר האיש יבוא לבקש את תעודת-הזהות,
הוא יצטרך להביא את תלוש הרישום. אם האיש
יבוא ויטען כי נרשם, נצטרך לחפש את תעודת הרישום שלו, אלא שזה
יהיה קשה ביותר.

א. פרמינגר:
מה יהיה במקרה שתמצאו את תעודת הרישום, אבל
אצל האיש לא יהיה תלוש רישום. האם תוציאו
לו את תעודת הזהות?

א. רוזנבלום:
אינני יודע על מקרה שניטל מחושב תלוש רישום
והוא נשאר בארץ בלי תלוש רישום. יתכן שהיו
מקרים שהשלטונות היו משוכנעים כי תלושי רישום ניהנו לאנשים ללא
הצדקה, והאנשים גורשו ואף ניטלו מהם תלושי-רישום. אבל אם לא כך,
הם רשאים לקבל את תעודת הזהות גם אם אין בידם תלוש-רישום.

ב.צ. דינבורג:
לדעתי, כל קביעת האריך אחר מאשר ה-12
בצמבר 1950, הסבך את העניין. אייתי מציע
לעמוד על האריך זה.

י. בר-יהודה:
אני מסכים כי היום הקובע לגבי הזכות לבחור
ולהיבחר יהיה ה-12 בדצמבר 1950. אך הרישום
יכול להיות עד ה-28 בפברואר או עד 31 במרץ 1951.

לעומת זאת אני מציע כי במקום שכתוב: "ובאותו

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
21.2.51

י. בר-יהודה:

יום היה רשום במרשם החושבים", יהיה כתוב: "ובאותו יום היתה לו זכות להיות רשום במרשם החושבים". אני מניח כי באפרט המשוכלל ביותר עלולות להיות שגיאות, כי כל אחד הוא רק בן-אדם וגם את משרד הפנים מנהלים רק בני-אדם. לפי הנוסח הזה יתכן כי לא החושב טעה ולא הוא האשם, אלא האשמה או השגיאה בפקידי המשרד, ובכל זאת לא תהיה לו זכות בחירה.

א. רוזנבלום: באחד מסעיפי החוק נאמר כי מי שהיתה לו זכות להירשם ולא נרשם, יכול להירשם.

י. הררי: למעשה, זהו הסעיף הקובע מתי ולמי ניתנת זכות הבחירה, וכל מה שדובר עד כאן, היה קשור בשאלת גיל ודברים טכניים. בזמנו, בוועדת החוקה של מועצת-המדינה הזמנית, הצעתי - ואני חוזר על הצעתי עכשיו - שזכות הבחירה תינתן רק לאדם שיודע קרוא וכתוב - לא קרוא וכתוב אלא קרוא בלבד - ובכל שפה שהיא. לדעתי, העיקרון הראשון בדמוקרטיה הוא האפשרות שאדם יבין מה שמדברים ויוכל להבחין בין מפלגה למפלגה. אנשים שאינם יודעים קרוא ואינם יודעים על מה מדובר, אינם יכולים להכריע. אני מציע להוסיף זאת לסעיף זה.

היו"ר נ. ניר: זה שייך לסעיף 4.

י. הררי: אני רוצה שנקבע קודם את הנתונים, ואח"כ נקבע את הפסולים לבחור.

י. כסה: אני מציע לא להצביע היום בשאלה אם לקבוע חדשיים או שלושה חדשים לפני הבחירות, מכיון שאין זה מעכב אותנו ואנחנו ממילא לא נגמור היום את החוק. אם נגמור את החוק, לא אציע זאת, מפני שאינני רוצה לעכב את עבודתנו. אבל אם לאו, אפשר להשאיר זאת לישיבה הבאה.

ביחס לחושבים הערבים: ברור כי התאריך שאנחנו קובעים לכל החושבים נוגע גם לחושבים הערבים. אבל פה צריכה להיות דפינציה: עלינו לכתוב כי זה חל רק על החושבים הערבים אשר נכנסו ארצה כדין. (י. בר-יהודה: אם לא נכנס כדין - לא נרשם). העניין אינו

י. כסה:

כה פשוט. אני יודע, למשל, כי ישנם בארץ ערבים שהסתננו, שממשלת ישראל אמנם לא הוציאה אותם מן הארץ, אבל אינני יודע אם הם רשומים או אינם רשומים. (י. בריהודה: הם רשומים, מפני שהם יושבים בארץ כחוק.)
אני הושב שלכאלה אינה מגיעה זכות בחירה. אני מציע לקבוע את ההגדרה הזאת, ואם יש צורך בדפינציה נוספת, אני מוכן להביא לישיבה הבאה הגדרה מה פירוש ישיבה כדין בארץ. קיימת פרובלימה כזאת.

ב. אייזנשטט: ישנם מסתננים שנכנסו ארצה שלא כדין, והשלימו עם היוחס כאן.

א. רוזנבלום: גם אם אנשים נכנסו ארצה שלא כדין, אם הם יושבים כחוק שלושה חדשים בארץ, הם רשומים. אנחנו, כמשרד הרישום או כמשרד הפנים, איננו קובעים אם אדם נכנס כדין או שלא נכנס כדין. אם אדם נמצא כאן כחוק, הוא צריך להירשם.

י. כסה: אביא לישיבה הבאה הגדרה מה פירוש ישיבה כדין וישיבה שלא כדין.

ח. כהן: השאלה אם אותם הערבים אשר מסיבה זו או אחרת קבלו רשיונות הנקראים "רשיונות מגורים

זמניים"; השאלה אם אלה נחשבים כרשומים או לאו, תלויה ועומדת עכשיו בפני בית-המשפט העליון, והוא עוד לא החליט בשאלה זו. יתכן כי בית-המשפט העליון יחליט כי הם רשומים לפי מרשם החושבים, ויתכן כי הוא יחליט להיפך. על כל פנים, הוועדה צריכה להחליט בעניין זה. חבר הכנסת כסה הציע בדרך אחת. יש דרך שניה: לכתוב כי המחזיק רשיון מגורים זמני רשאי או איננו רשאי לבחור.

בפניכם לא שני דברים, כי אם שלושה דברים.

כדי שתהיה לאדם הזכות לבחור ולהיבחר הוא צריך להיות בגיל מסוים בחאריך מסויים. שניה: הוא צריך להיות נרשם במרשם החושבים. שלישית: (וזה לא קשור עם הגורם השני) שהוא נמצא בארץ זמן מסויים לפני יום הבחירות, - שני חדשים או שלושה חדשים - אבל לאו דוקא שתשעים יום לפני הבחירות היה רשום במרשם החושבים, כי בזאת מעמיסים על

ועדת החוקה, חוק ומשפט
21.2.51

רל.

ח. כהן:

משרד הפנים מעמסה שלא לצורך. אם יש לאדם העודה זהות - אפילו היא הוצאה לו יום לפני הבחירות - ואם הוא נמצא בארץ חשעים יום או ששים יום לפני יום הבחירות - כפי שתחליטו - יש לו זכות לבחור.

א. צילן: נדמה לי שענין רשיונות המגורים הזמניים מצא

את פתרונו. כתוב כי אדם הרוצה לבחור חייב לזהות את עצמו ליד הקלפי וכאמצעי זהוי ישמש פנקס הזהוי. כלומר, אדם שאין בידו פנקס זהוי אלא רשיון מגורים זמני, לא יוכל לבחור.

בנוגע לקביעת זמן הישיבה בארץ הנדרש כדי שתהיה לאדם זכות לבחור. אם מציעים זמן של חדשיים לפני הבחירות, הדבר אינו ניתן לביצוע בתנאים הקיימים מבהינה טכנית. משרד הפנים יוכל לגשת להכנס פנקס הבוחרים לאחר שהחוק הזה יתקבל ותהיה החלטה ברורה שנדע כי לא תשחנה חוץ כדי דיון. אם אין אנחנו יודעים באיזה יום תהיינה הבחירות, איך נוכל להתחיל לרשום את השמות הראשונים של הבוחרים? איך נבדוק כמה זמן לפני הבחירות יושבים החושבים בארץ? לשם כך עלינו לדעת מה התאריך שייקבע. ב. איזנשטט: אפשר לקבוע את ה-1 במרץ או את ה-31 במרץ. אם תקבעו את ה-31 במרץ, לא נוכל עדין להתחיל, כי עדין לא הגיע ה-31 במרץ. ה-1 במרץ מתקבל על הדעת, מפני שזה התאריך קרוב.

י. כסה: אני מניח כי הבחירות תצאנה לפועל ביוני בערך.

אני בדרך כלל חושב כי עולים הנמצאים בארץ שלושה חדשים לפני יום הבחירות, מותר להם להצביע. אגב, כך נהגנו בבחירות לכנסת הראשונה. לכן אני מציע כי התאריך הקובע לגבי ישיבה בארץ יהיה ה-15 במרץ.

א. צילן: בפקודת הבחירות לאסיפה המכוננת כתוב: "הזכות

לבחור תהיה לכל אדם, גבר ואשה, שמלאו לו

18 שנה עד יום ה-31.12.48 ואשר היה בשטח הבחירות ביום 8.11.48 ונרשם עד ה-30.11.48". כלומר, כל התאריכים קבועים מראש ורטרואקטיבית, כדי שאפשר יהיה לעבוד.

רל.

ועוז החוקה, חוק ומשפט
21.2.51

אני מציע שה-31.12.50 יהיה התאריך הקובע

י. סרלין:

גם לגבי זכות הבחירה וגם לגבי מרשם התושבים.

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

ההצעה שהיום הקובע ביחס לגיל המקנה זכות בחירה
יהיה ה-31.12.50, ומי שהיה בתאריך זה בן 18, תהיה
לו זכות בחירה -

נתקבלה.

הצעה א. צילן שזכות הבחירה תהיה למי שהיה בן 18
בתאריך הנ"ל, אם נרשם ברישום התושבים עד לתאריך
מסוים שייקבע,

נתקבלה.

- בעד הצעה י. סרלין שהתאריך הקובע לגבי הרישום
יהיה ה-31.12.50 - 4.
- בעד ההצעה שהתאריך הקובע לגבי הרישום יהיה
ה-1.3.51 - 6.
- בעד ההצעה שהתאריך הקובע לגבי הרישום יהיה
ה-15.3.51 - 4.

- - -

- בעד ההצעה שהתאריך הקובע לגבי הרישום יהיה
ה-1.3.51 - 9.
- בעד ההצעה שהתאריך הקובע לגבי הרישום יהיה
ה-15.3.51 - 5.

הוחלט: התאריך הקובע לגבי רישום יהיה ה-1.3.51

הנוסח יהיה: "כל אדם שביום ה-31.12.50 היה בן
18 וביום 1 במרץ 1951 היה רשום במרשם
התושבים לפי פקודת מרשם התושבים חש"טאצא.
1949, זכאי לבחור לכנסת השניה".

יש הצעת תוספת של י. כסה: אחרי המלים

"חש"ט-1949 ולפני המלים "זכאי לבחור לכנסת השניה" תווספנה המלים:
"ואשר נכנס לארץ כדין".

י. בריהודה: אני מציע במקום זאת: "ואשר נמצא בארץ כדין!"

היו"ר נ. ניר: אני מציע לא להכניס שום תוספת בענין זה.

ה צ ב ע ה

- בעד ההצעה לא להכניס שום תוספת בענין כניסה לארץ כדין
או ישיבה בה כדין - 3.
- נגד -

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
21.2.51

היו"ר נ. ניר:

- בעד ההצעה להוסיף: "ונכנס לארץ כדין" - 11.
- בעד ההצעה להוסיף: "ונמצא בארץ כדין" - 3.

הוחלט: להוסיף אחרי המלים: "חש"מ-1949" את המלים: "ונכנס לארץ כדין".

כל התיקונים שקבלנו בסעיף 2, חלים כמובן

גם על סעיף 3, אלא שבמקום גיל 18 לגבי זכות הבחירה האקטיבית, יבוא גיל 21 לגבי זכות הבחירה הפסיבית.

ההצעה נתקבלה.

לפני שנפסיק את השיבה אני רוצה לקבוע יחד

עם חברי הועדה את ישיבות הועדה בשבוע הבא. כוונתי שנוכל להביא את החוק לכנסת לא יאוחר מאשר שבועיים מהיום. אני מציע שנשב גם ביום א'.

י. בריהודה: אני מציע שבשבוע הבא לא תעבדצא אף את מועדות

המשנה של ועדתנו, וכל הזמן יוקדש לישיבות

מליאת הועדה.

ד. בר-רב-האי: אני מסכים להצעתו של בריהודה שבשבוע הבא

לא תתקיימנה ישיבות ועדות המשנה וכל הזמן

יוקדש לישיבות מליאת הועדה. אני בדרך כלל מסכים גם לקיים ישיבות ביום א', אבל ביום א' הבא לא אוכל להסכים לכך.

י. הררי: ההצעה שישיבות ועדת המשנה יתבטלו ובמקומן תתקיימן

ישיבות ועדת החוקה, עדין אינה פותרת את העניין,

כיון שתברי ועדת החוקה נמצאים גם בוועדות אחרות, וכשמקיימת ישיבת

ועדת משנה הם מסתדרים ומוותרים, אבל הם רוצים להשתתף בישיבות מליאת

הועדה.

אני מציע לנהוג כמו שנהגנו בעת הדיון על החקציב

בוועדת הכספים, כשקצרו את זמן מליאת הכנסת כדי לאפשר לוועדת הכספים לקיים

רל"א

ועדה החוקה, חוק ומשפט
21.2.51

י. הררי:

את ישיבותיה. אם יהיה לנו הזמן הקבוע לישיבות מליאת הועדה, פלוס הזמן של ישיבות ועדות המשנה ופלוס איזה ישיבת אחת/קצ או ערב מן הזמן של מליאת הכנסת, אפשר יהיה לגמור זאת.

י. בדר: אנחנו לא נוכל להסכים לכך, בגלל הועידה שלנו.

אני מציע שבשבוע הבא חתקיים ישיבה אחת, כרגיל,

ולישיבה זו נוכל להסתדר.

היו"ר נ. ניר: אנחנו נוהגים להתחשב בבקשות סיעות, אבל במקרה

זה אם אנחנו מתחשבים בבקשה של סיעה, עלינו

לבטל את הישיבות בשבוע הבא. (י. בדר: אבל הרי אין זה ענין של לוח

ישיבות רגיל!) אבל המצב הוא בלתי רגיל.

י. הררי: אם יהיו סעיפים שיציעו לעורר אותם מחדש,

נכון עליהם שנית.

היו"ר נ. ניר: אני מציע שביום א' בעוד שבועיים חתקיים

ישיבת הועדה בחל-אביב, שחיה ישיבה אחרונה

לענין זה, ובה תנתן אמשרות לכל אחד מאתנו וביחוד לחברים מתנועת החירות ולהציע

להביא את הצעותיהם הנוספות אלא לשנות החלטות שנתקבלו. הישיבה

ביום א' חיה סופית בענין זה.

בשבוע הבא לא חתקיים ישיבה ביום א'. ישיבות

הועדה חתקיימנה ביום ב', ג' אא מ-11 עד 1.30 אח"הצ וביום

ד' מ-8 בבוקר עד 10.30. אם לא נגמור את החוק בישיבות אלה, נקיים

יש בה גם ביום ד' אח"הצ.

הישיבה ננעלה בשעה 11.